

§ 57 Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025

JERKER SCHMIDT:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka avslag på motion 2015:23. Att börja uttala Svenska kyrkans stöd för diverse i och för sig väldigt lovvärda ideella organisationer och olika kampanjer, utan att det egentligen har någon central bäring på Svenska kyrkans grundläggande uppdrag och uppgifter, är på ett principiellt plan väldigt problematiskt. Ett sådant förfarande riskerar att leda till att Svenska kyrkan kommer att behöva uttala sitt stöd till en mängd organisationer och initiativ. Det innebär en svårighet hur det ska uppfattas när vi inte har tagit ställning till någon fråga eller ställt oss bakom en organisation. Innebär det, om vi inte uttalar oss för Amnesty, att vi skulle vara för tortyr, eller om vi inte uttalar oss för ett arbete i trafiksäkerhetsfrågor, att vi skulle vara emot ett sådant arbete? Därför är det bäst att avslå den motionen utifrån de argumenten.

Därtill finns det ytterligare en väldigt principiell fråga som handlar om det egna ansvaret. Frihet och egenansvar är i sig själv goda samhälleliga och principiella värden. Vidare anser vi när vi har diskuterat detta i utskottet, att det inte har varit riktigt klarlagt om det är några kostnader förenade med detta och vad detta beslut i sådant fall skulle innebära. Tack för ordet.

ANNA-KARIN WESTERLUND:

Ordförande! Visst vore det en önskedröm om ett rökfritt Sverige 2025. Det tycker vi alla i utskottet. Ändå föreslår jag att motion 2015:23 avslås och jag talar då för reservanterna. Eftersom Jerker har sagt det mesta tänker jag att jag inte behöver säga mer. Jag tycker precis som Jerker.

AGNETA GRANSTRÖM:

Ordförande och motionärer! Tack för motionen 2015:23. Tobacco Endgame handlar om att en rökfri framtid är möjlig. För att uppnå detta behövs ett stort samhällsstöd och ett stort samhällsengagemang, men det betyder inte att det är kyrkan som gör jobbet. Det är många andra som kan göra det. Men varför bör vi vara med då som kyrka? Jo, idag röker och snusar 24 procent av Sveriges befolkning. Om man går in på OECD:s hemsida och tittar på fakta ser vi, att de tobaksrelaterade dödsfallen i Sverige och i världen är 10 procent i den vuxna befolkningen. Rökningen är den enskilt största orsaken till cancer. 12 procent av alla som dör och av alla cancerfall beror på rökning. Den passiva rökningen, vet ni vad, tar lika många liv per år som trafikolyckorna, ungefär 200 stycken. När det gäller trafikskador och trafikdöd har vi en nollvision.

Kyrkan jobbar mycket med barn. Barnarbete, konfirmandarbete och ungdomsarbete är oerhört viktigt. Vi träffar barn dagligen och våra ungar är ju vår framtid. När vi tittar på barnkonventionen och när vi tittar på tobakskonventionen som Sverige har ratificerat säger vi, att barn har rätt att ha bästa möjliga hälsa och en tobaksfri uppväxt och framtid. Vet ni, att idag börjar 16 000 ungdomar att röka i Sverige, så kyrkan har en uppgift. Tobaks- och folkhälsoexperter föreslår att vi 2025 ska ha mindre än 5 procent av rökarna. Det är möjligt om vi är många som går ihop och hjälper till. Det finns länder som Irland och Nya Zeeland som redan har satt 2025 som slutår för tobaksbruk. Tobacco Endgame betyder att vi stöder ett stort samhällsarbete om att minska rökningen, men det är ju inte något förbud mot tillverkning, försäljning, innehav eller användning av tobak. Det är att ställa upp på en god folkhälsoinsats mot tobak som faktiskt tar död på människor. Vi behöver

minska tobaksrökningen. Vi behöver bli goda mor- och farföräldrar som lever länge och hjälper till med barnuppfostran. Vi behöver få friska ungdomar och vi behöver minska cancersjukvården.

Jag vill yrka bifall till motion 2015:23.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Tack Agneta! Jag håller med dig i allt det du säger utom i din slutsats, att vi faktiskt inte ska bifalla utan avslå motion 2015:23. Men i övrigt handlar ju faktiskt inte detta som jag ser det huruvida vi är för rökning. Jag tror att väldigt få av oss här inne är för rökning eller att vi på något sätt skulle vara motståndare till att arbeta kring folkhälsofrågor. Nej, det som vi försöker ta upp är att problematisera motionen i sig själv och lyfta de principiella aspekterna utav detta. Hur ska det uppfattas när vi inte har tagit ställning i en fråga eller ställt oss bakom en organisation? Det är oklart vad detta innebär när det gäller eventuella kostnader och vad detta stöd egentligen får för konsekvenser. Tack.

BRITTA BROMAN:

Ordförande! Jag funderade tidigare idag över vad min fromma gammalkyrkliga farmor Maria Lovisa skulle ha sagt om en sådan här motion. Hon rökte två matanzas om dagen för att inte räknas till de gärningsrättfärdiga.

Men till sakfrågan, som jag tycker handlar om ifall vi ska stödja vissa organisationer medan vi låter andra vara. Min fråga blir då vilken organisation som blir nästa som ska stödjas av kyrkomötet. Är det nykterhetsrörelsen? Djurens rätt? Friskis och svettis, för vad ska vi göra åt alla dessa soffpotatisar? Jag kan se framför mig ett kyrkomöte, där olika organisationer kontinuerligt vädjar om vårt stöd. Ja, kanske måste det till ett helt nytt utskott som behandlar just bara detta. Vi öppnar här för någonting som jag har väldigt svårt att se att kyrkomötet ska syssla med. Därmed inte alls sagt att det skulle vara hälsosamt att röka, inte alls, men det handlar ju om något helt annat i botten.

Jag yrkar därför bifall till reservationen och avslag på utskottets förslag.

WANJA LUNDBY-WEDIN:

Ordförande! Jag vill börja med att kommentera huruvida det är en organisation som vi stödjer. Tobacco Endgame kan vi säga är en opinionbildningsinsats. De som jobbar mycket med den är Tobaksfakta, en ideell tankesmedja bestående i huvudsak av personer verksamma inom olika yrkesföreningar i vården. Det är över 80 organisationer som har anslutit sig till denna opinionbildningsinsats. Det medför inga kostnader och det hela handlar om att vi ska opinionsbilda vår riksdag och regering så småningom att vilja fatta ett beslut som innebär, att vi ska ta oss an och göra aktiva insatser för den folkhälsokonvention som Världshälsoorganisationen har fattat beslut kring och som också Sverige har ratificerat.

Jag tycker det har kommit fram många goda argument varför vi skulle ansluta oss till Tobacco Endgame, när vi ser hur tobaksbruket fortfarande finns i vårt land, hur det ökar bland unga människor och framför allt bland kvinnor och att det skördar många dödsoffer, både naturligtvis bland dem som röker men tyvärr också bland dem som inte röker. Man kan tycka att det här ska vara ett egenansvar, men det är unga människor som kanske har svårast att stå emot de reklamkampanjer som kommer från olika industrier.

Jag vill lyfta en fråga till, som visar vilken stark etisk fråga det här är. Det är ju så att tobaksbruket har gått ner i västvärlden. Vart vänder sig då de industrier som vill tjäna pengar på tobaksbruket nu? De vänder sig ut till länder som vi normalt ser som våra utvecklingsländer, där vi samarbetar för att höja människors hälsa, välbefinnande och möjligheter till att försörja sig själva. Där börjar tobaksbruket öka ännu mer. Vi har därför så många etiska aspekter, där jag tycker att Svenska kyrkan både som Sveriges största kristna samfund och som kyrkan som en stor folkrörelse har ett ansvar att ställa upp på att säga nej till tobaksbruk och vara med och bidra till, att Sverige kan fatta ett beslut så småningom att fasa ut tobaksbruket.

Jag hoppas verkligen att vi kan stå bakom motionen 2015:23 och därmed också utskottets utlåtande som ju föreslår ett bifall till motionen.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Varför tala så ivrigt bara om rökning? Vi vet ju att motion, sömn och alkohol är minst lika viktiga aspekter av ett begrepp som vi skulle kunna kalla för folkhälsa. Låt oss tala folkhälsa i stället i största allmänhet. Låt oss tala om att leva med en sund själ i en sund kropp. Det är väl ett jättebra budskap som vi skulle kunna ha från Svenska kyrkan. Men låt oss bredda begreppen och låt oss också se vart de principiella svårigheterna med en sådan här motion tar oss. Det skapar oklarhet. Jag upprepar: Vad innebär det för oss som organisation om vi inte har tagit ställning i någon fråga eller ställt oss bakom ett initiativ eller en organisation?

WANJA LUNDBY-WEDIN (REPLIK):

Det kan finnas mycket. Jag kan känna stark sympati för att vi skulle engagera oss i folkhälsofrågor brett, men just denna gång handlar det om att ställa oss bakom en stor opinionsbildningssatsning i Sverige för att försöka fasa ut tobaksbruket i Sverige. Så, hur säger man, låt inte det bästa bli det godas fiende utan ta tobaksrökningen. Det kanske finns anledning att komma tillbaka till andra frågor, men nu handlar det om tobaksbruket och Svenska kyrkan kan faktiskt göra en insats. Jag vill åter igen yrka bifall till utskottet.

MAGNUS EK:

Ordförande! Jag hoppas också att vi avslår motion 2015:23. Det är delvis för att jag håller med reservanterna i utskottet om att vi kanske ska ha en försiktighet kring vilka kampanjer och organisationer vi stödjer från Svenska kyrkans håll. Dels gör jag det för att jag faktiskt tycker att det är den enskilda människans beslut om man vill röka eller bruka någon annan form av tobak, eller för den delen om man vill äta chokladbollar eller dricka läsk.

Framför allt tycker jag vi ska fråga oss om det här är ett särskilt bra initiativ. Jag är säker på att intentionen till största delen är lovvärd, men det finns en stor problematik med Tobacco Endgame och med andra lösningar som Tobaksfakta och andra förespråkar här. Till att börja med vill man höja tobaksskatten. Det kan vara bra på vissa sätt, men man ska komma ihåg att tobaksskatten till stor del är regressiv. Tobaksbruket är mer utbrett bland låginkomsttagare och bland personer med psykiska besvär, och även om det så klart hade varit bra ifall personer som har en låg inkomst inte röker och inte lägger pengar på det, så tror jag inte det är bra att ta ännu mer av deras pengar bara för att de röker.

Vidare kan vi ju kolla på enhetliga förpackningar. Tittar vi på undersökningar från Australien som har infört det här ser man, att det har en marginell påverkan om

ens någon på tobaksbruket. Däremot väljer folk billigare cigaretter om man har neutrala förpackningar, men det påverkar inte tobaksbruket i någon högre utsträckning.

Det som jag ser som mest problematiskt är just, att det inte bara är riktat mot rökningen. Visst säger man att man ska kunna producera och sälja tobak, men man vill också plocka bort smaksättning i alla typer av tobaksprodukter. Vad gäller rökningen är smaktillsatser en ganska sen uppfinning, men i det svenska snuset har vi smaktillsatser sedan 1800-talet och det är en grundläggande del av vad som utgör det svenska snuset. Det svenska snuset är den största anledningen till att vi har lägre dödlighet i lungcancer i Sverige, i varje fall bland män som snusar i större utsträckning. Det är precis sådana följder som det här kommer att få. Jag är säker på att det är en lovvärd intention, men precis som Tobacco Endgame själva säger har rökningen varit på väg ner under en längre tid i hela västvärlden och i Sverige.

Jag tror inte att vi behöver slänga på med fler dåliga förslag. Jag tror framför allt inte att Svenska kyrkan ska behöva uttala sig om detta. Det är klart att vi inte vill att folk ska röka, det är klart att vi inte vill att folk ska förstöra hälsan för sig själv eller andra, men vi ska tänka över hur man ska komma åt det här. Då handlar det mer om stöd, mindre om förbud, mindre om skatter, och framför allt om att Svenska kyrkan kanske inte ska uttala sig om förbud och skatter. Tack så mycket.

BIRGITTA LINDÉN:

Jag talar för utskottet. Där stannade vi vid att vi vill yrka bifall till motion 2015:23. Mycket är sagt om det här och de invändningarna som har kommit i reservation och mening var väntade. Ni har ju läst alla handlingar som har gått ut.

Men är det då en fråga för Svenska kyrkan att engagera sig i? Den frågan är ställd. Borde det inte vara så, att varje individ har personligt ansvar för hur man förvaltar sitt liv? Varje individ har så klart ett ansvar för hur man väljer att leva sitt liv. Förutsättningarna för de valmöjligheter som står till buds för var och en ser dock mycket olika ut. Men något vi också vet är att information och kunskap om skilda företeelser, om till exempel konsekvenser av tobaksbruk, ger ett bättre underlag för individuella ställningstaganden. Ibland sägs det att människan är skapelsens krona. Är vi då inte skyldiga att hantera också våra fysiska kroppar på bästa sätt? Att avstå från att stödja arbetet mot ett rökfritt samhälle med motiveringen, att Svenska kyrkan då också borde uttala sitt stöd för andra friskvårdande satsningar är inte ett hållbart argument, ansåg utskottet. Vi kan inte invänta en lista på alla tänkbara hälsofrämjande satsningar, för att sedan avgöra om några av dessa skulle vara relevanta för Svenska kyrkan att stödja. Just nu har vi en ung generation, där utvecklingen av tobaksvanorna faktiskt går i helt fel riktning.

Så kyrkomötesdeltagare, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att på lämpligt sätt tillkännage att Svenska kyrkan stöder Tobacco Endgame. Bifall till motion 2015:23.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 112.